

Müsevî zengini Camando'nun İstanbul Hasköy'de neo-gotik üsluptaki mezarı

zamanında Yıldız civarında İhlamur'a inen yokuşun kenarında yapılan ve halk tarafından "Süslü Karakol" adıyla bilinen bina da aynı mimarinin yakın tarihlerdeki örneklerindendir. Ankara yolunun Hasköy-Halıcıoğlu köprüsüne inen ucunun sağ tarafında İstanbul'un Müsevî zenginlerinden Camando'nun mezarı olarak yapılan dikdörtgen planlı büyük bina, pencere kemerlerinden açıkça anlaşıldığı gibi yine neo-gotik üslupta inşa edilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, VI, 237; E. Rey, *Monuments de l'architecture militaire des Croises en Syrie et dans l'île de Chypre*, Paris 1871; C. Enlart, *L'art gothique... en Chypre*, I-II, Paris 1899; a.mlf., *Les monuments des Croises dans le royaume de Jérusalem*, I-II, Paris 1925; G. Jeffery, *A Description of the Historic Monuments of Cyprus-Studies in the Archaeology and Architecture of the Island*, Cyprus-Nicosia 1918; A. Gabriel, *La cité de Rhodes*, Paris 1921-23, I-II; a.mlf., *Monuments turcs d'Anatolie*, Paris 1931, I, s. 130-132; P. Deschamps, *Le crac des chevaliers*, I-II, Paris 1934; a.mlf., *Le château de Saone*, Paris 1935; R. Fedden — J. Thomson, *Crusader Castles*, London 1957; Semavi Eyice, "İstanbul Minareleri", *Güzel Sanatlar Akademisi Sanat Tarihi Araştırmaları Yıllığı*, I, İstanbul 1963.

SEMAVİ EYİCE

Gotik Yazı. Sanat tarihinde "gotik dönem" adıyla bilinen XII-XV. yüzyıllar arasında kullanılan yazılara verilen addır. Bu yazı türü, Kuzey Fransa'da yaygın olan Latin kökenli minüskül Karolenj yazısının XI. yüzyıldan itibaren yavaş yavaş değişmesi sonucunda ortaya çıkmıştır. Bu değişim, gotik mimaride daralma ve yükselme biçiminde görülen üslup anlayışına uygun olarak dairesel formların yerini dikey formlara, keskin dönüşlere ve kırılmalara bırakması, harflerin uzayıp daralması ve birbirine yaklaşması şeklinde gerçekleşmiştir. Gotik yazının yukarıdaki form özelliklerinin daha fazla netleşmesiyle ortaya çıkan "textura" (doku) stili XIII. yüzyıldan itibaren Orta Avrupa'nın kuzey bölgelerinde gelişmiş olup dar ve birbirine yakın harfleriyle sistematik bir doku görüntüsü verir. Gutenberg'in ilk İncil baskısını yaptığı bu stil, Orta ve Kuzey Avrupa'da baskı yazısı karakteri olarak yaygın biçimde kullanılmıştır; yoğun görüntüsünden dolayı "siyah yazı" adıyla da bilinir. Buna karşılık İtalya'da Alp dağlarının güneyinde harfleri yuvarlatılmış, okunabilirliği fazla olan "rotunda" (dairesel) stili tasarlanmıştır. Özellikle İtalya ve İspanya'da uzun süre tercih edilen bu yazı stili, 1479 yılından itibaren bazı değişiklikler yapıldıktan sonra Güney Almanya'daki basımevleri tarafından "Schwabacher" adıyla texturaya alternatif olarak kullanılmıştır.

Kitap basımı için geliştirilenlerin dışında hızlı yazma sonucunda da "erken gotik kursiv" ve "gotik kursiv" yazılar ortaya çıkmıştır. Bunlar Almanya'da "kanzlei kurrentschrift" (büro el yazısı) adıyla anılmış, bazı çeşitlerine de "bastard" (karışık, bozuk) denilmiştir. Rönesans'ın etkisiyle Almanya dışındaki Avrupa ülkelerinde önemini yitiren gotik yazı Almanya'da devam etmiş ve XVI. yüzyılda "fraktur" (kırık) adıyla tanınan

yeni bir türü daha geliştirilmiştir. Zamanla gotik yazı stilleri Almanya'nın millî yazısı haline gelerek XX. yüzyılın ortasına kadar kullanılmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

E. Nerdinger, *Buchstabenbuch*, München 1954, s. 157-160; W. Schenk, *Die Schriften des Malers*, Giessen 1956, s. 67-68, 75-76; *Alphabete und Schriftzeichen des Morgen und des Abendlandes* (ed. O. Harrassowitz), Berlin 1969, s. 95, 97, 99; J. Martin, *The Complete Guide Calligraphy*, London 1984, s. 112; D. Gates, *Lettering for Reproduction*, London 1986, s. 15-16; F. A. Brockhaus, *Brockhaus Enzyklopädie*, Wiesbaden 1969, VII, 511-512; "Gotik", *EBR*, X, 606-607.

İLHAMİ TURAN

GOTTHEIL, Richard James Horatio

(1862-1936)

Amerikalı şarkiyatçı
ve Sâmi diller uzmanı.

Manchester'da (İngiltere) doğdu. Bir Alman Müsevîsi olan babası Haham Gustav Gottheil, buradaki İngiliz Yahudileri Cemaati'nin vâizliğini yürütürken aldığı davet üzerine ailesiyle birlikte Amerika Birleşik Devletleri'ne gidip yerleşti (1873) ve kısa sürede ülkenin en önemli siyonist liderlerinden biri haline geldi. İlk ve orta öğrenimini New York'taki devlet okullarında tamamlayan Richard Gottheil 1881'de Columbia College'ı bitirdi. Daha sonra Almanya'ya giderek Berlin, Tübingen ve Leipzig üniversitelerinde lisans üstü çalışmalar yaptı. 1886'da Berlin Üniversitesi'nde Süryânî dili ve edebiyatı üzerine hazırladığı tezle doktor oldu ve doktora tezi ertesi yıl *A Treatise on Syriac Grammar by Mâr(i) elîâ of Sobhâ, Edited and Translated from the Manuscript in Berlin Royal Library* adıyla yayımlandı. Berlin'de kaldığı süre içinde Hochschule für die Wissenschaft des Judenthums ve Veitel-Heine Ephraim'sche Beth-Hamidrash gibi Müsevî kurumlarında verilen Yahudilik'le ilgili derslerden istifade ettiği gibi bir ara Mısır'a da giderek Arapça'sını ilerletti. 1887'de New York'a döndü ve Columbia College'da Süryânî dili ve edebiyatı dersleri vermeye başladı; hemen arkasından da aynı yıl Columbia Üniversitesi'ndeki Sâmi Diller ve İbrânî Edebiyatı Kürsüsü'ne profesör olarak tayin edildi. Ömrünün sonuna kadar bu görevi sürdüren Gottheil, Strasbourg Üniversitesi'nde de bir yıl misafir profesör olarak ders verdi (1920-1921). Öğretim faaliyetleri ya-

Gotik textura

Gotik fraktur

nında 1896'da getirildiği New York Public Library'nin Şarkiyat Bölümü direktörlüğünü de ölümüne kadar yürüttü ve bu kütüphanenin bülteninde (*Bulletin of The New York Public Library*) çeşitli makaleler yayımladı.

Dünyanın her tarafındaki yahudilerin meseleleriyle ilgilenen ve onların sosyal, ekonomik ve politik yönlerden güçlenmeleri için büyük gayret sarfeden Gottheil çok faal bir siyonistti. Siyonizm ile ilgili çeşitli kitap ve makaleler kaleme aldığı gibi 1898-1904 yılları arasında Federation of American Zionists'in, 1902-1903 yıllarında The American Society of Biblical Literature'ün başkanlıklarını, 1904'ten itibaren de American Jewish Historical Society'nin başkan yardımcılığını yaptı. Yahudilerin akademik hayattaki iş birliğini güçlendirme amacı güden Zeta Beta Tau Fraternity siyonist cemiyetiyle New York'taki The Jewish Institute of Religion'ın da kurucusudur. Bütün bunların yanında 1909-1910 yıllarında Kudüs'teki American School of Oriental Research'ün direktörlüğünü yapan, 1933-1934 yılları arasında The American Oriental Society'nin başkanlığını yürüten Gottheil, ayrıca Committee of American Lectures on the History and Religion'ın da kurucularından biridir.

Fransızlar'ın büyük şeref nişanı Légion d'Honneur'e layık görülen (1919) Gottheil'e Columbia Üniversitesi (1929) ve Jewish Institute of Religion (1933) tarafından da fahri doktorluk pâyesi verildi. Ayrıca Madrid'deki Real Academia de la Historia'ya muhabir üye (1918), Fas'taki l'Ordre du Ouissam Alaouite Cherefien'e başkanışman (1933), Jewish Academy of Arts and Sciences'a fahri üye seçildi (1935). 22 Mayıs 1936'da New York'ta öldü.

Eserleri. Gottheil'in bazı eserleri şunlardır: 1. *Persian Literature Comprising the Shāh Nāmeḥ, the Rubāiyyāt, the Divān and the Gulistān* (Gottheil'in önsözüyle birlikte, I-II, New York 1900); 2.

A Christian Bahira Legend (New York 1903); 3. *An Eleventh Century Document Concerning a Cairo Synagogue* (Oxford 1907); 4. *Zionism* (Philadelphia 1914); 5. *The Belmont-Belmonte Family: A Record of 400 Years* (New York 1917); 6. *Fragments from the Cairo Genizah in the Freer Collection* (W. H. Worrell ile birlikte, New York 1927).

Gottheil ayrıca Ebû Zeyd el-Ensârî'nin *Kitâbü'l-Maṭar*'ını ("Kitâb al-Maṭar By Abû Zeid Sa'îd Ibn 'Aus al-Anṣârî, Transcribed and edited, with notes", JAOS, XVI [1895], s. 288-317), Kindî'nin *Aḥbârü kuḍâtî Mısr*'ını (*The History of the Egyptian Cadis as Compiled by Abû 'Omar Muḥammad Ibn Yūsuf Ibn Ya'qûb al-Kindî, Together with Additions by Abû al-Ḥasan Aḥmad Ibn 'Abd al-Raḥmân Ibn Burd, Paris 1908*) ve Gâzî b. Vâstî'nin *Reddün 'alâ ehlî'z-zimme*'sini de ("An Answer to the Dhimmis", JAOS, XLI [1921], s. 383-457) neşretmiştir.

Bunlardan başka, 1901-1905 yılları arasında editörlüğünü yaptığı *The Jewish Encyclopedia* yanında *The New Schaff-Herzog Encyclopedia of Religious Knowledge*, *Hasting's Encyclopedia of Religion and Ethics*, *The Encyclopedia Britannica*, *Johnson's Encyclopedia*, *The International Encyclopedia*, *The National Encyclopedia*, *The Standard Jewish Encyclopedia*, *Warner's World's Best Literature*, *Harper's Encyclopedia of United States History* gibi birçok ansiklopedide maddeleri bulunan ve Columbia University Oriental Studies (1901-1929), Semitic Study Series (1902-1911), Contributions to Oriental History and Philology (1908-1927) gibi serilerin hazırlanmasına öncülük eden veya yardımcı bulunan Gottheil'in çeşitli ilmi dergilerde 150'ye yakın makalesi yayımlanmıştır (eserlerinin listesi için bk. Pratt, s. 480-489).

BİBLİYOGRAFYA :

Brockelmann, *GAL*, I, 104; *Suppl.*, I, 230, 686, 750, 769; II, 75; R. Y. Ebied, *Bibliography of Medieval Arabic and Jewish Medicine and Allied Sciences*, London 1971, s. 40; Necîb el-Akîkî, *el-Müsteşriḳûn*, Kahire 1980, III, 135-136; J. Bloch, "Richard James Horatio Gottheil 1862-1936", JAOS, LVI (1936), s. 472-479; I. A. Pratt, "Selected Bibliography of R. J. H. Gottheil", a.e., LVI (1936), s. 480-489; S. Rosenblatt, "Richard J. H. Gottheil in Memoriam", *Bulletin of the American School of Oriental Research*, sy. 64, Jeru-Salem 1936, s. 2-3; "Gottheil, Richard James Horatio", *EAm.*, XIII, 87; "Gottheil, Richard James Horatio", *EJd.*, VII, 822.

CENGİZ KALLEK

GOTTSCHALK, Hans Ludwig

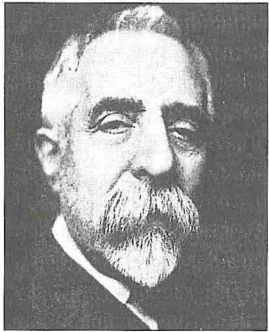
(1904-1981)

Yahudi asıllı
Alman şarkiyatçısı.

Freiburg'da doğdu; babası felsefe profesörü Jonas Cohn'dur. Orta öğrenimini buradaki Berthold Gymnasium'da yaptı. Yüksek öğrenime başladığı tarihte, o dönemdeki yaygın antisemitik tepkilere mâruz kalmamak için yahudi kökenini belli eden Cohn soyadını sülâlesinin bir kısmının kullandığı Gottschalk ile değiştirdi. Klasik filoloji okuyarak başladığı üniversite eğitimini, Eskiçağ tarihi üzerinden İslâm araştırmaları, Semitik ve Arabistik alanlarına uzanan bir seyir içinde sırasıyla Freiburg, Berlin, Tübingen ve Münih üniversitelerine devam edip Münih Üniversitesi'nde G. Bergstrassers'in yönetiminde hazırladığı doktora teziyle tamamladı (13 Mart 1929).

1931'de *Der Islam* dergisinin eki olarak yayımlanan *Madarâ'ijjûn* adlı doktora tezinde Ortaçağ'ın başlarındaki Mısır'ın iktisadi tarihini ele alan Gottschalk, bütün ömrü boyunca başka konuların yanında Mısır'ın İslâmî dönem iktisat ve kültür tarihi üzerinde yürüttüğü çalışmalarını sürdürdü. 1930 yılında kısa bir süre Berlin'de Carl Heinrich Becker'in asistanlığını yaptıktan sonra Hamburg'a giderek Rudolf Strothmann'ın yanında asistan oldu. 1933'te Naziler'in ırkçı tabakası neticesinde mecburen görevini bırakınca beş yıl Freiburg'da ailesinin yanında kaldı. 1938'de, o dönemin birçok yahudi asıllı Alman ilim adamı ve düşünürü gibi İngiltere'ye gidip Birmingham'daki Mingana Collection of Oriental Manuscripts'in yöneticiliğini üstlendi; ayrıca araştırmacı sıfatıyla Selly Oak Colleges'de bulundu. 1948 yılında Viyana Üniversitesi'nin yeni açılan Arabistik Bölümü'ne hoca olarak davet edildi ve orada Türkoloji profesörü Herbert Wilhelm Duda'nın Türkoloji'yi Arapça araştırmalarıyla destekleme projesine katıldı. 1962'de aynı bölüme ordinaryüs profesör oldu ve 1974 yılında emekliye ayrılincaya kadar hocalık görevini yürüttü. Emekli olduktan sonra yerleştiği Salzburg'da 17 Temmuz 1981 tarihinde öldü.

Gottschalk'ın önemle üzerinde durduğu üç çalışma alanı vardır. Bunlardan

Richard
James Horatio
Gottheil